

Truls Hustad

Et møte med verdens ende.

Hvordan skildrer Lars von Trier depresjon i film?
Med fokus på *Melancholia* (von Trier. 2011)

Bacheloroppgave i Filmvitenskap

Veileder: Eva Bakøy

Mai 2024

5007

Truls Hustad

Et møte med verdens ende.

Hvordan skildrer Lars von Trier depresjon i film? Med fokus på *Melancholia* (von Trier. 2011)

Bacheloroppgave i Filmvitenskap
Veileder: Eva Bakøy
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag:

I denne bacheloroppgaven skal jeg se på hvordan den danske regissøren Lars von Trier skildrer depresjon i film, med fokus på *Melancholia* (von Trier. 2011). I oppgaven vil jeg analysere filmens filmatiske grunnelementer og stil. De to grunnelementene som vil være mest fremtredende i min analyse er kinematografi og mise-en-scene. For å sikkert identifisere skildringer av depresjon i filmen har jeg bruk NHI's sider om lidelsen som en grunnmur jeg kan bygge analysen på. Denne kilden beskriver lidelsen, kommer med symptomer og gjør det lettere å bedømme alvorlighetsgraden av depresjonen til hovedkarakteren Justine. For å styrke min analyse vil jeg og trekke inn en rekke selvalgte litterære kilder som skriver om Lars von Trier og *Melancholia*.

In this bachelor's thesis, I will look at how the Danish director Lars von Trier portrays depression in film, focusing on Melancholia (von Trier. 2011). In the thesis, I will analyze the film's basic cinematic elements and style. The two basic elements that will be most prominent in my analysis are cinematography and mise-en-scene. In order to reliably identify depictions of depression in the film, I have used NHI's pages on the disorder as a foundation on which to build the analysis. This source describes the disorder, provides symptoms and makes it easier to judge the severity of the depression of the main character Justine. To strengthen my analysis, I will also draw in a number of self-selected literary sources that write about Lars von Trier and Melancholia.

Innledning	3
Teori og metode	3
Melancholia, Lars von Trier og depresjonstrilogien	4
Forstå Depresjon	5
Selvdestruksjon	6
Depresjon på et alvorlig nivå	9
Et møte med verdens ende.	11
Konklusjon	13
Referanseliste:	15

Innledning

I min bacheloroppgave skal jeg se på regissør Lars Von Trier, og hvordan han skildrer depresjon i film, med fokus på *Melancholia* (von Trier, 2011). Lars Von Trier har i veldig mange år vært en regissør som har vekket interesse hos meg. Dette gjelder spesielt måten han skildrer ulike tunge tematikker i sine filmer. Lars Von Trier var en av mange regissører og *Melancholia* var en av mange filmer som jeg vurderte å skrive min bachelor om. Valget falt endelig på den danske regissøren etter at jeg så *Melancholia* om igjen. Hans skildring av depresjonen ga meg et nytt blikk på lidelsen. Der og da bestemte jeg meg for at dette var det min oppgave skulle handle om. Jeg fikk en driv til å forstå hvordan disse bildene skapte det som følte ut som en sterk beskrivelse av hvordan det er å ha depresjon. Gjennom denne oppgaven skal jeg forsøke å finne ut hva Lars Von Trier gjør for å skape sin skildring av psykisk lidelse.

Teori og metode

For å utforske Lars von Triers skildring av depresjon i film har jeg valgt å bruke emnet Film 1100 Film og Fortelling som mitt primære fagfelt. Innenfor fagfeltet vil analyse av filmatiske grunnelementer være hovedfokus. Hoveddelen av denne oppgaven vil primært være analyse av filmens stil. De to grunnelementene som vil bli analysert mest i oppgaven er mise-en-scene og kinematografi.

I oppgaven vil jeg bruke en konkret og faglig korrekt kilde på den psykiske lidelsen depresjon. Med denne kilden vil jeg ha oversikt over både hoved symptomer og tilleggssymptomer som lidelsen bringer. Kilden vil komme med beskrivelse av alvorlighetsgraden til sykdommen samtidig som den informerer om den sykes møte med hverdagen. Norsk Helseinformatikk vil bli brukt som kilde på depresjon. Jeg har valgt å ha en kilde på lidelsen depresjon ettersom det gir meg en solid grunnmur å bygge analyse på. Det vil være nyttig å ha en kilde å gå tilbake til når jeg skal se på en audiovisuell skildring av en reel psykisk lidelse.

For å styrke min egen analyse av *Melancholia* vil jeg trekke in en rekke med valgte litterære kilder som dekker filmen og Lars von Trier.

Melancholia, Lars von Trier og depresjonstrilogien

I 2021, ti år etter *Melancholia* kom ut, skrev anmelder Sophie Monks Kaufman en anmeldelse gitt tittelen “Is *Melancholia* the greatest film about depression ever made?” (Kaufman. 2021). I anmeldelsen melder hun blant annet dette: “What makes it especially unusual for a film that is centrally about despair is its visual splendour.” (Kaufman. 2021), og dette: “It is so powerful because it refuses to do what people in the grip of mental illness are often pressured to do: make the pain small.” (Kaufman. 2021). Anmeldelsen vekket min interesse ettersom Kaufman tar opp mange av de tingene som jeg selv fikk ut av å se *Melancholia*. Lars von Trier snakker til flere når han skildrer psykisk lidelse i sine filmer, og dette kan mulig være fordi han bruker sin egen lidelse som inspirasjon.

Linda Badley introduserer sin bok om Lars von Trier med å si at danskens filmer fra 2009 til 2018 er påvirket av hans egen kliniske depresjon fra 2006 til 2007, og at de til en viss grad reflekterer over eller uttrykker hans lidelse (Badley. 2021, 2). Filmene hun snakker om i perioden er *Antichrist* (von Trier. 2009), *Melancholia*, *Nymphomaniac* (von Trier. 2013) del 1 og 2, og til slutt *The House that Jack Built* (von Trier. 2018). Sistnevnte er ikke interessant i min oppgave ettersom den ikke inkluderes i von Triers depresjonstrilogi. De tre andre filmene er alle tydelig inspirert av von Triers kliniske depresjon ettersom de alle omfatter tema knyttet til mental helse. Å skrive om hele trilogien i denne oppgaven blir for omfattende, så jeg ville heller gå dypere inn i en av dem. Valget falt på å dekke *Melancholia* men det var ikke et lett valg.

Melancholia er delt opp i to kapitler oppkalt etter de to meste sentrale karakterene i filmen som er søskenparet Justine og Claire. I første del av filmen følger historien Justine på hennes bryllupsdag. Sakte, men sikkert begynner Justine psykiske lidelse å trekke henne nedover når hun ødelegger sitt eget ekteskap og hennes karriere. I andre kapittel følger filmen Claire når hun tar imot sin søster, som nå er i sin dypeste depressive periode, i deres herregård. Claire prøver sitt beste å ta seg av Justine og samtidig oppdra hennes sønn. Under hele kapittelet flyver en fremmed planet i retning jordkloden og skulle den treffe vil det bety slutten for alt liv på jorden. Claires ektemann John gjør alt han kan for å dempe hennes bekymringer, men til ingen nytte. Den fremmede planet vil treffe jordkloden og slette alt liv. Noe som strider mot forskernes antagelser (von Trier. 2011).

I analysen har jeg et mål om å finne ut av hvorfor Lars von Trier mottar den sterke kritikken for sin visuelle skildring av depresjon. Jeg vil finne ut hvorfor både Kaufman, jeg og mange andre har denne opplevelsen av *Melancholia*. Før jeg starter på selve analysen vil jeg legge frem en konkret definisjon av lidelsen depresjon og dens symptomer.

Forstå Depresjon

Når jeg skal analysere en rekke scener for å se på hvordan depresjon blir skildret filmatisk er det viktig å fastslå hva depresjon er, symptomer og hvordan det er å ha sykdommen. For å utrette en fullstendig analyse av filmen er det viktig å ha en konkret definisjon av lidelsen. I *Melancholia* blir det aldri fastslått hvilken sykdom hovedkarakter Justine lider av, men basert på symptomene og beskrivelsen jeg skal presentere i denne delen av oppgaven vil jeg anta at det er depresjon karakteren lider av og vil derfor basere analysen på den antagelsen.

NHI sin definisjon av depresjon låter som følgende: “Depresjon er en tilstand som er karakterisert ved senket stemningsleie, interesse- og gledesløshet og energitap eller økt trettbarhet.” (NHI). Mange av disse karakteristiske trekkene er å finne i karakteren Justine. Uten å studere filmen dypt er det tydelig at Justine lider av både energitap og tydelig senket stemningsleie. Allikevel blir dette for enkelt. Det er noe dypere som ligger over filmen og karakteren Justine.

Under NHI sin side om symptomene til depresjon skriver de om ulike nivåer innenfor alvorlighetsgrad. Disse inneholder mild, moderat og alvorlig. Under delen om alvorlig depresjon nevner de at en person med alvorlig depresjon har alle de 3 hoved symptomene som jeg nevnte tidligere, i tillegg til en rekke med tilleggssymptomer. (NHI). Tilleggssymptomene som er listet på NHI og som er lett å identifisere i Justine er inkluderer blant annet: Redusert eller endret appetitt, triste og pessimistiske tanker om fremtiden, redusert selvfølelse og selvtillit, redusert konsentrasjon og oppmerksomhet, skyldfølelse og mindreverdighetsfølelse. (NHI). En person som lider av alvorlig depresjon kan ikke fungere sosialt eller i arbeid og har ofte problemer med daglige personlige gjøremål skriver NHI om lidelsen.

Et tilleggssymptom som jeg og føler er viktig å trekke frem er symptomet: Planer om, eller utføring av, selvskade eller selvmord. (NHI). Selvmord og selvskading er tematikker som kommer frem i filmen, og jeg tror det er noe som er viktig å trekke frem når det kommer til en film der karakterene reflekterer over et møte med verdens ende. Dette er symptomene og den

lidelse jeg skal prøve å identifisere i min analyse av de filmatiske grunnelementene i *Melancholia*.

Selvdestruksjon

Når Lars von Trier skildrer lidelsen til Justine i filmens første kapittel har det alltid skapt en reaksjon i meg hvordan han gjennom en rekke med scener skildrer hvordan Justines sykdom brutalt ødelegger den hverdagen og det livet hun har skapt for seg selv. Jeg snakket om hvordan en person med alvorlig depresjon ikke fungerer sosialt og i arbeid. Jeg følger deretter opp å nevne hvordan en person med alvorlig depresjon ofte har problemer med å gjennomføre daglige personlige gjøremål. I denne delen av analysen vil jeg vise hvordan von Trier skildrer Justine i en sosial setting og hvordan hun mister sitt liv. Jeg vil plukke opp hvordan hun sliter med å gjennomføre sine daglige gjøremål senere i oppgaven.

Den første scenen jeg vil analysere bygger på Justine opplevelse av sosiale situasjoner og hvilken effekt sosiale situasjoner har på en karakter som lider med alvorlig depresjon. Etter hennes bryllupsmiddag er over og som kvelden utvikler seg tar Justine frivillig på seg oppgaven med å følge hennes nevø Leo til sengs. Justines søster Claire kommer inn i rommet der hun finner Justine sovende i sengen sammen med Leo (von Trier. 2011, 00:27:29). En dialog mellom Claire og Justine starter, og Claire gjør alt hun kan for å oppmuntre Justine til å fullføre bryllupsnatten.

Kinematografien, lyssetting og skuespill i mise-en-scene er det som jeg vil fokusere på i denne scenen. Filmen klipper mellom en rekke håndholdte nærbilder av Justine og Claire. Ved å bruke nærbilde kommer vi inn på Justine og vi blir vitne til hennes utmattelse. Kamera er vinklet ned på Justine og kommer tydelig fra Claries perspektiv. Hun kan og ses til tider i bildene som filmer ned på Justine. Vinkelen som blir valgt i kinematografien viser hvordan Justine blir sett ned på når hun ikke klarer å gjøre det som er forventet av i den sosiale settingen som er hennes bryllupsdag. Rommets opplysning er noe å legge merke til i scenen. De få punktene med naturlig lys gir fra seg en svak opplysning av rommet, og spesielt Justine.

Lyskildene skaper fokus på Justine når hun blir sett ned på og forhørt av sin søster. Lyset er sterkt nokk til å gi et klart blick på Justine, men det er ikke sterkt nokk til å gi henne en motiverende glød. Når det kuttet til Claire, ser vi hennes ansikt vendt vekk fra lyset. Claires mørke ansikt styrker ideen om den sosiale forventninger som ser ned på henne når hun har

sovnet av presset og utmattelsen hun møter i sitt eget bryllup. I scenens mise-en-scene ser vi en Justine som gjør det hun kan for å unngå å møte Claires forventende blikk. Justines holder sine øyne lukket gjennom hele scenen til tross for at hun underholder samtalen med sin søster. Under deler av scenen bruker hun og sine armer for å delvis skjerme sitt ansikt i et forsøk om å verne seg selv fra den sosiale situasjonen hun må gjennom. Justine ligger utmattet i en seng der hun flykter fra det som veldig mange ser på som den største dagen i deres liv, sin egen bryllupsdag.

Justine bryllupskjolen i denne scenen tar imot veldig lite av det naturlige lyset som peker mot Justine. Et antrekk som tradisjonelt symboliserer glede, kjærlighet og familieliv har her ingen glød. Kjolen går i ett med skyggene i bildet og er her ingen drakt av glede. I denne scenen skildrer Lars von Trier gjennom lys, kostyme, skuespill og kinematografi hvordan sosiale situasjoner har en dyp negativ effekt på Justine. Han antyder og det som jeg skal analysere dypere i neste valgte scene. Hvordan Justines depresjon ødelegger hennes ekteskap og mulig fremtidige familieliv.

Litt senere i filmen, etter å ha slått tilbake på hennes ektemann Michael sitt initiativ for samleie går Justine bestemt ut på golfbanen som omringer herregården. (von Trier. 2011, 00:52:59). I første del av scenen ser vi et etableringsskudd der Justine går fra en opplyst del av hagen inn i en mørkere del av eiendommen. Hun blir fulgt av en gjest i bryllupet. Hans rolle i filmen er ikke viktig for analysen, han er bare viktig for denne scenen. Jeg vil derfor ikke gå inn på hans karakter og jeg vil bare referere til han som gjesten.

Det kuttet til Justine som stopper i en sandbunker. I denne scenen bryter Justine sitt ekteskap til Michael. I Scenen ser vi Justine snu seg mot gjesten og skubbe han ned i sanden. Sekvensen som følger er meget interessant. Gjesten ligger på ryggen i sanden, og før han får reist seg setter Justine seg på fanget hans for så å initiere samleie.

I kinematografien velger von Trier å distansere kamera relativt langt vekk fra skuespillerne når han bruker et klassisk longshot. Han holder dette skuddet gjennom resten av scenen uten å kutte. Når kamera blir distansert fra skuespillerne i scenen tar regissøren bort alle følelsene fra scenen. Scenens lydbilde bygger videre på ideen om å ta bort følelser.

I likhet med hvordan kamera er distansert fra skuespillerne er også mikrofonen det. Lydbildet i scenen er veldig enkelt, tamt og lite. Det er veldig lite støy fra bakgrunnen og det eneste som kan tydes er litt fuglesang. Skuespillerne gir fra seg veldig lite lyd i sex-scenen. Justine er helt stille

ut scenen. Gjesten gir fra seg noen stønnelyder, men de er dempet og tar ikke fokus på noen måte. I likhet med store deler av filmen er det ingen musikk i scenen. Denne stilheten tar bort alle følelser fra scenen. Justine gir ikke fra seg noen lyder som indikerer følelser på noen måte. Ingen lyder av nytelse, glede eller tristhet.

I en scene der vår hovedkarakter Justine ødelegger sitt ekteskap og sitt eventuelle fremtidige familieliv, skildrer von Trier det med å ta vekk alle følelser fra handlingen som forsaker denne ødeleggelsen. Et tilleggssymptom for depresjon som jeg tok frem tidligere blir skildret i denne scenen er triste og pessimistiske tanker om fremtiden.. Justine sine tanker om fremtiden og det kommende ekteskapet er ikke bare pessimistiske. Tankene er så negative at hun aktiv går frem for å ødelegge den, og hun gjør dette uten å vise et lite glimt av følelser.

Før jeg går inn i neste del av hoveddelen vil jeg snakke om bruken av sex og hvordan Lars von Trier bruker sex aktiv i denne scenen for å styrke oppfatningen av selvdestruksjon. Denne handlingen av Justine kan beskrives på mange forskjellige måter, og det er vanskelig å gi den en konkret betydning. Stavning Thomsen skriver om 3 ulike versjoner av en masokistisk kvinne i sin bok, og den første versjonen stikker seg ut her. "The sensual hetera or Aphroditian hermaphrodite , who recognises neither the norms nor other cultural products of marriag, the church or the state, and who acts in a revolutionary manner," (Thomsen. 2018, 292). I denne scenen er det lett å finne likheter mellom Justine og beskrivelsen, og hvordan Justine blir fremstilt av von Trier. Når Justine har samleie med gjesten bruker hun fortsatt sin brudekjole. Drakten som symboliserer ekteskap, blir her i mise-en-scene dratt frem igjen for å vise frem hennes brudd med sitt eget ekteskap. Dette blir og dratt lengre når Justine bestemt fjerner sitt eget brudeslør. Det er lett å se hvordan denne handlingen kan bygge opp beskrivelsen av en person som velger å ikke anerkjenne ekteskap og som handler på en revolusjonære måte. Det er dette Justine gjør i denne scenen, og von Trier skildrer dette på en måte som viser til at hun utfører handlingen uten å vise noen følelser.

I disse to scenene gjennom analyse av de filmatiske grunnelementene er det tydelig at Justines depresjon har fullstendig ødelagt hennes evne til å fungere i en sosial setting. Hun faller etter for forventningene som møter henne i sitt bryllup og hennes pessimisme ovenfor fremtiden har ødelagt hennes ekteskap og hennes fremtidige familieliv. Ved bruken av sex i fortelling og hvordan den blir formidlet i kinematografien og mise-en-scene gir von Trier sitt publikum et innblikk til hvordan depresjonen og Justines personlighet påvirker hennes handlinger og hennes

selvdestruksjon. I neste del av analysen vil jeg se nærmere på resultatet av Justines selvdestruksjon og hvordan Lars von Trier skildrer Justines alvorlige depresjon.

Depresjon på et alvorlig nivå

Når jeg beveger meg fra selvdestruksjon til resultatet av selvdestruksjon hopper jeg og videre inn i andre kapitler av *Melancholia*. Dette kapitlet er navngitt etter karakteren Claire, Justine søster. Til tross for dette er kapitlet største fokusområdet av min analyse, og vil være det kapitlet jeg holder meg til når jeg analyserer skildringen av alvorlig depresjon. En person med alvorlig depresjon sliter med å gjennomføre personlige gjøremål, og hennes depresjon hindrer henne og på andre måter. McGowan henviser til hvordan Justine “Constantly challenges paternal authority” (McGowan. 2017, 184). I andre del av filmen gjør Justine dette med hvordan hun retter til sin depresjon. Dette er et interessant perspektiv, og jeg vil i analyse av neste scene identifisere McGowans poeng.

I baksete på en drosje sitter en nedbrutt Justine med et enormt tomt blikk. Justine returnerer til sin søsters herregård for første gang etter det ødelagte bryllupet. Hun er fremstilt som nesten livløs når hun trenger hjelp fra sin søster til å reise seg og til å gå. (von Trier. 2011, 01:09:20). Skuespillet i denne scenen er det første jeg vil analysere ettersom det bekrefter McGowans poeng om Justine, samtidig som det skildrer mange av de tidligere nevnte symptomene på depresjon. Energitalp eller økt tretthet er det hovedsymptomet som skuespillet til Kirsten Dunst skildrer aktiv i denne scenen. Justine er ikke kapabel til å reise seg eller å gå normalt uten hjelp fra hennes søster. Dunst viser dette tydelig i måten hun gjennom hele gåturen fra drosjen til sengen støtter seg på sin søster og må nærmest bli holdt oppe. Når hun kommer frem til sengen kollapser hun i den, uten å ta av seg hverken sko eller klær, noe som hennes søster må gjøre for henne. Gjennom hele scenen holder hun sine øyne lukket. Skuespillet skildrer energitalp effektivt samtidig som det skildrer et annet viktig tilleggssymptom i redusert konsentrasjon og oppmerksomhet.

I scenen gir Leo sin tante en klem før han prøver å snakke til henne. Dunst gir ingen reaksjon i sitt skuespill der hun går skygget av sin depresjon. Hun gir ingen reaksjon til sin nevø Leo og det er i dette øyeblikket von Trier og Dunst skildrer McGowans poeng fullt ut. Justine utfordrer sin rolle som en ansvarsperson for Leo i denne scenen. I den første scenen jeg analyserte i teksten brukte Justine sin nevø til å flykte fra den sosiale settingen hun befant seg i, og den sosiale

forventningen hun ikke ville svare til. Nå som hun er forbi selvdestruksjon fasen og befinner seg midt i sin alvorlige depresjon har hun hverken energi eller oppmerksomhet til å anerkjenne det løftet hun ga til sin nevø i første kapittel. Skuespillet i scenen er enormt beskrivende med tanke på skildring av alvorlig depresjon. Dunsts subtile kroppsspråk kombinert med hennes tomme ansikt skaper en beskrivelse av lidelsen som er enormt troverdig og effektiv.

Jeg vil og kjapt analysere lyssettingen og kostymet i scenens mise-en-scene. Når filmen går inn i Justines dype depressive periode er det tydelig at det blir reflektert i kostyme og lys. Tidligere i filmen har Justine nesten bare vert vist frem i brudekjole. I denne scenen derimot bruker hun det motsatte når hun går fra en drakt av glede til løse joggebukser og en grå topp. Det monotone nye kostyme til Justine skildrer hvordan hun mere og mere mister sin glød når hun synker dypere og dypere inn i sin alvorlige depresjon. Lyssettingen i scenene bygger videre på hvordan Justine har truffet sitt dypeste punkt. Scenen starter utenfor huset når Justine blir løftet ut fra drosjen. Scenen virker å være satt til ettermiddag/tidlig kveld, og solen er tydelig på veg ned. Det som er igjen i scenens naturlige lys er et monotont og dystert gråskjær som ikke gir fra seg noen form for varme Justines kostyme blander seg inn i det monotone lyset, og hun blir nå skildret som livløs i scenens mise-en-scene. Von trier har her godt aktivt ut for å skildre en Justine uten noen form for glød. En justine som har synket langt inn i sin alvorlige depresjon, og som skildrer hovedsymptomet energitap.

Tidligere i analysen snakket jeg om hvordan *Melancholia* bruker store mengder med håndholdt kamera i kinematografien, noe som også gjelder denne i scenen. I scenen følger det håndholdte kamera Justine fra drosjen til sengen, effekten er både intim og stressende. Personlig har jeg alltid sett på det håndholdte kamera i filmen som både kaotisk og delvis usikkert, og jeg har reflektert lenge over hvorfor dette stilistiske valget ble så sentralt i kinematografien. For å videre reflektere over kinematografien i scenen og *Melancholia* generelt trekker jeg frem det Stavning Thomsen skriver om kamerabruken i *Melancholia*.

“In accordance with the majority of Triers films after the Dogme experiment, this swirl of images is depicted with the help of hand-held camerawork, which afterwards can develop into an entire aesthetic, where error and misunderstandings is celebrated.” (Thomsen. 2018, 266).

I utdraget snakker hun om hvordan feil og misforståelse blir nærmest ønsket. Feil og misforståelse skaper usikkerhet og kaos. Nøkkelordene kaos og usikkerhet bringer von Triers skildring av Justine frem på bra måte. Gjennom hvert steg av hennes depresjon har hun tatt alle

former for sikkerhet og kastet dem bort. Når hun nå har falt inn i sin alvorlige depresjon etter å ha ødelagt sitt ekteskap og sin karriere sitter hun igjen uten et solid ståsted, med pessimistiske tanker om fremtiden. Stavning Thomsen legger til flere tanker om kinematografien i *Melancholia*. “This defence of the signaleitic material and the haptic reality effect of the hand-held camera shows clearly how Trier prioritises the expressive, the intuitive and immediate, which puts the forces of affect in the foreground” (Thomsen. 2018, 266).

Lars von Triers og *Melancholias* kinematografi kaprer Justine på sitt mest alvorlige stadium, og det blir kapret i øyeblikket. Når Thomsen beskriver kinematografien som intuitiv legger hun vekt på hvordan ikke bare denne scenen, men *Melancholia* generelt, oppfattes uten refleksjon. I denne scenen erkjenner publikum umiddelbart at Justine har truffet sitt dypeste punkt, og gjennom kinematografien oppnår von Trier en skildring av alvorlig depresjon som oppfattes umiddelbart.

Jeg valgte å bruke denne scenen i delen av analysen som omhandler alvorlig depresjon basert på hvor direkte von Trier forsøker å skildre stadiet. Når han bruker filmens hele første kapittel på å beskrive startfasen og oppbyggingen av Justines depresjon, gjør han det absolutt motsatte i *Melancholias* andre kapittel. Von Trier bruker kinematografien til å kaste publikum rett på Justines depresjon der Dunst gjør en enormt fysisk skuespilleropptreden i mise-en-scene. Denne direkte overgangen gir ikke plass til refleksjon noe som bygges opp av Kirstens Dunsts skuespill i forran kamera. I siste del av analysen skal jeg gå inn på hvordan Lars von Trier skildrer Justine sitt møte med verdens ende.

Et møte med verdens ende.

Når jeg skrev om depresjon og symptomene til depresjon trakk jeg frem et tilleggssymptom til slutt. Planer om, eller utføring av, selvskaade eller selvmord. Dette symptomet vil være hovedfokuset og det jeg ser etter i siste del av min analyse. Skildringen av symptomet skiller seg fra hvordan depresjon blir skildret tidligere i filmen, til tross for dette er det mulig å finne frem til en sammenheng mellom de ulike delene. *Melancholia* inneholder en skildring av selvmord, men det som er interessant er at denne skildringen ikke er knyttet til karakteren Justine. Til tross for å ikke direkte vise Justine som planlegger eller gjennomfører selvmord vet publikum at den fremmede planeten vil ødelegge alt liv på jorden. Dette vet de voksne karakterene i filmen og. Det er av denne grunn at jeg har valgt å kalle den siste delen av analysen “et møte med verdens ende” når jeg skal analysere *Melancholias* slutt.

På et jorde står en struktur bygget opp av lange grener. Strukturen kan minne om en lavvo uten teltduk. Justine leder sin nevø inn i strukturen før hun går ut igjen og klemmer rundt Claire. Etter å ha ført Claire inn i strukturen går Justine inn selv før hun lokker inngangen med en siste gren. De tre sitter i ring og holder hender, Leo med sine øyne lukket. Vinden blåser opp og lyset fra himmelen blir sterkere før vi ser den fremmede planeten. Den fremmede planeten treffer jorda og Justine, Claire og Leo blir oppslukt i flammer før alt blir svart, og filmen slutter (von Trier, 2011, 02:20:21).

Den beskrivelsen jeg nettopp ga av *Melancholias* slutt kan fremstå som dystert, mørk og negativ, men ifølge Lars von Trier er den ikke det. "Lars von Trier proclaims that his 2012 film *Melancholia* concludes with the "happiest ending he's ever made" (Friedlander, 2017, 201). Ved første øyekast kan dette fremstå som et absurd utsagn. For å forstå von Trier sitt utsagn vil jeg starte med å analysere hvordan han bruker mise-en-scene for å runde av filmen.

Karakterens reaksjon til det som står over dem er her sentralt, og derfor vil jeg starte med å se på skuespillet i scenen. Cameron Spurr som spiller unge Leo sitter gjennom scenen ned lukkede øyner etter å ha blitt bedt om det av hans tante Justine. Spurr spiller i denne scenen det uvitende barn. Claire som er fremført av Charlotte Gainsbourg fremstår som den rasjonelle voksne. Claire er fullt klar over at verden vil gå under hvert øyeblikk, og reagerer med panikk og sorg. Gainsbourg illustrerer dette veldig fysisk i sin opptreden. I bildet er det tydelig at hun hyperventilerer i måten hun puster. Hun skjelver i sitt kroppsspråk og det renner tårer nedover hennes ansikt. Spurr spiller det uvitende barn og Gainsbourg spiller den rasjonelle voksne reaksjonen til verdens ende, men hvordan blir den dypt deprimerte Justine skildret i møte med slutten?

Den dypt deprimerte Justine blir skildret som lettet og nesten glad av Dunst. I nærbildene er Dunst rolig og samlet. Hun viser ingen utagerende følelser i forhold til hvordan Claire blir fremstilt. Hun puster normalt, det er ingen skjelving og ingen tårer. I et lite øyeblikk gir hun og fra seg et varmt smil. Denne skildringen av Justine skiller seg enormt fra den rasjonelle skildringen til Claire, og den reflekterer heller en person med tanker om selvmord. En Justine som tidligere har blitt skildret som en karakter med så negative tanker om fremtiden at hun har godt aktivt ut for å ødelegge den. Justine som gjennom hele filmen har vært gjennom en enorm selvdestruksjon etterfulgt av en dyp depresjon gir ikke fra seg panikk i møte med verdens ende. Hun gir fra seg en form for ro og aksept som skildrer en glede for at den lidelsen hun har hatt er

nå endelig over. Det er her von Trier bygger opp sin mening om filmens “lykkelige” slutt gjennom hvordan Kirsten Dunst skildrer Justine i forhold til de andre karakterene i filmen.

Justine skildret som rolig og imøtekommende i sitt møte med døden går inn i en rolle der hun for første gang i filmen tar vare på de rundt henne. Claire har vært den som har sørget for Justine gjennom sin fase med selvdestruksjon og gjennom den alvorlige depresjonen. Tidligere i filmen var det Claire som fulgte Justine inn til sitt hjem. Nå er det Justine som følger Claire inn i det som skal bli deres siste stund på jorden. I den siste stund tar hun opp sin ansvarsrolle for nevøen sin Leo når hun endelig står for det løftet hun ga han i filmens første kapittel.

I sin “lykkelige” slutt skildrer ikke Lars von Trier en alvorlig deprimert karakter som planlegger/forsøker å ta sitt eget liv, men gjennom skuespillet i scenen så skildrer han en Justine som har slått seg til ro med å dø. Han skildrer en karakter som har akseptert at hun nå skal dø. Etter perioder med selvdestruksjon og alvorlig depresjon møter Justine nå endelig en slutt på lidelsen, og Lars von Trier skildrer endelig den siste delen av Justines depresjon.

Konklusjon

Målet med denne analysen var å finne ut hvordan den danske regissøren Lars von Trier skildrer depresjon i filmen *Melancholia*. Målet var å angripe analysen med et fokus på å forstå hvordan Lars von Trier bruker filmatiske grunnelementer til å skildre en psykisk lidelse på en måte som treffer publikum og anmeldere over 10 år etter filmens premiere. Det å bruke en konkret definisjon av lidelsen som inneholder skildring av alvorlighetsgrad og symptomer var og noe som jeg følte var sentralt for analysen, og noe som jeg har forholdt meg til.

Filmens mise-en-scene er alltid noe som jeg hadde en plan om å analysere gjennom alle mine tre analysedeler, ettersom filmens design var alltid noe som personlig imponerte meg ved *Melancholia*. Det som overrasket meg mest med filmens mise-en-scene er hvor stor rolle skuespillet skulle ha i von Triers skildring av depresjon. I alle scenene som jeg analyserte var Dunsts fysiske skuespill en stor del av sykdommens skildring. I første scenen bruker hun sine armer og sine lukkede øyner for å verne seg selv fra sosiale forventninger. I scenen som dekker alvorlig depresjon bruker et kroppsspråk som illustrerer energitap og redusert oppmerksomhet. Ved filmens slutt bruker hun sitt fjes for å beskrive hvordan Justine reflekterer over verdens ende. Denne oppgaven var, og fortsatt er en studie av von Triers skildring av depresjon, men han

er uten tvil avhengig av Dunst sitt skuespill for å skildre depresjon i filmens mise-en-scene. Til tross for dette så har Dunst god hjelp i form av kostyme og lyssetting.

Kinematografi det andre filmatiske grunnelementet som jeg analyserte i noen av de utvalgte scenene. Det mest interessante funnet er hvordan håndholdt kamera blir brukt til å styrke opplevelsen av en karakter som flyter inn i kaotiske og uforutsigbare situasjoner. Trier kombinerer det håndholdte kamera med nærbilder for å sette publikum rett på skuespillerne. Effekten av de håndholdte nærbildene blir og større når von Trier gå vekk fra å bruke dem. I scenen der Justine bryter sitt ekteskap er ikke von Trier redd for å bruke en helt annen kinematografisk stil for å styrke enkeltscenens budskap.

Det er tydelig at hans egen opplevelse av depresjon har inspirert Lars von Triers skildring av lidelsen i *Melancholia*, og det er tydelig at han har funnet sin bruk av de filmatiske grunnelementene for å skildre depresjon i filmen. I videre arbeid med dette tema ville det neste steg vert å se på de andre filmene i hans depresjonstrilogi. Ved å utvide forskningsmateriale hadde jeg hatt muligheten til å sammenligne von Triers bruk av filmatiske grunnelementer over ulike karakterer og historier. Denne utvidelsen av forskningsmateriale ville gitt større grunnlag for å analysere Lars von Triers skildring av depresjon i film videre.

Referanseliste:

Monks Kaufman, Sophie. 2021. "Is *Melancholia* the greatest film about depression ever made?" Hentet 24. april 2024

<https://www.bbc.com/culture/article/20210512-is-melancholia-the-greatest-film-about-depression-ever-made>

Norsk Helseinformatik. "Depresjon" Hentet 26. april 2024

<https://nhi.no/sykdommer/psykisk-helse/depresjon/depresjon-en-oversikt>

Norsk Helseinformatik. "Symptomer og tegn på depresjon." Hentet 26. april 2024

<https://nhi.no/sykdommer/psykisk-helse/depresjon/depresjon-symptomer-og-tegn?page=all>

Badley, Linda. 2022. "Lars von Trier Beyond Depression: Contexts and Collaborations". New York: Colombia University Press

Thomsen, Bodil Marie. 2018. "Lars von Triers Renewal of film 1984-2014: signal, pixel, diagram" Danmark: Aarhus University Press.

McGowan, Todd. 2017. "Not melancholic enough: Triumph of the feminine in *Melancholia*" I *Lars von Trier's women*, redigert av Rex Butler og David Denny, 181-201. New York Bloomsbury Academic.

Friedlander, Jennifer. 2017. "How to face nothing: *Melancholia* and the feminine" I *Lars von Trier's women*, redigert av Rex Butler og David Denny, 201-215. New York Bloomsbury Academic.

